

zostaną przez Synod uchwalone i przez biskupów konsekwentnie zrealizowane, mogą zmienić kształt i skuteczność polskiego duszpasterstwa” (*Biblia – Sobór – Życie*, dz. cyt., s. 113). Podobnie Ks. J. Kudasiewicz, mówiąc, że Sobór Watykański II wyciągnął wnioski pastoralne z biblijnej i patrystycznej teologii żywego Słowa Bożego (KO 21–22), wyraża życzenie, że najwyższy już czas, by i Kościół polski to uczynił i dodaje: „(...) jest nadzieja, że Synod Plenarny przyspieszy tę godzinę” (tamże, s. 78). Poprzez moje krytyczne ustosunkowanie się do projektu końcowego dokumentu Synodu *Posługa słowa*, chciałbym przedłużyć nadzieję, że II Polski Synod Plenarny poprzez nowy, profetyczny dokument o posługiwaniu Słowu Bożemu przyspieszy „wiosnę biblijną” w polskim Kościele dla ratowania wiary i nowej ewangelizacji w trzecim tysiącleciu chrześcijaństwa.

Przemyśl

Ks. STANISŁAW HAREŹGA

SPRAWOZDANIA i WIADOMOŚCI

Ks. Bernard WODECKI SVD

XVI KONGRES STAREGO TESTAMENTU (IOSOT) W OSLO 1998.

Przed trzema laty na XV Kongresie *International Organization for the Study of the Old Testament* w Cambridge (zob. RBL 48 (1995) 214–217) ustalono, że następnym odbędzie się w 1998 w Oslo. Wybrany wówczas nowym przewodniczącym (*President of IOSOT*), profesor uniwersytetu w Oslo, Magne Saebø, którego wspiera jako sekretarz Kongresu, prof. H.M. Barstad, solidnie przygotował kolejny Kongres, który odbył się w ośrodku uniwersyteckim Oslo w dniach 2–7 sierpnia 1998 r. Wzięło w nim udział z górą 500 biblistów (rekordowa, jak dotąd, liczba) ze wszystkich kontynentów, z 30 krajów świata. Wielka szkoda i wręcz żenujący fakt, że biblistykę polską, liczną przecież i merytorycznie znaczącą, reprezentowało tylko dwóch biblistów, podczas gdy z Niemiec było ich aż 62, z USA 43, z Wielkiej

Brytanii 38 (nadto 7 ze Szkocji), Norwegii 40, z Izraela 35, ze Szwecji i Holandii po 25, z Hiszpanii 18, z Francji, Włoch i Finlandii po 14, z Kanady i Szwajcarii po 11, z Austrii i Danii po 10 itd. Brak większej liczby uczestników z Polski uderzał tym bardziej, że z dalekiej Południowej Afryki przybyło ich aż 16, z Japonii 4, z Południowej Korei 3, a byli nawet bibliści z Indii, Namibii, Tanzanii, Malty, Meksyku, Australii... Miejmy nadzieję, że na następny Kongres IOSOT do Bazylei za trzy lata większa wybierze się liczba biblistów z naszej Ojczyzny.

Sam kongres IOSOT był poprzedzony – jak to stało się już przyjętą od dawna praktyką – obradami pokrewnych organizacji biblijnych: *IOTS* (*The International Organization for Targum Study*), w dniach 30 i 31 lipca; *IOSCS* (*The International Organization for Septuagint and Cognate Studies*): 31.07–01.08. *IOQS* (*The International Organization for Qumran Studies*) rozpoczęła swe obrady już w niedzielę 2 sierpnia od g. 9 rano i kontynuowała je aż do wtorku 4.08 wieczoru, natomiast *IOMS* (*The Intern. Organiz. for Masoretic Study*) odbywała swe posiedzenia już równolegle do obrad IOSOT. Dwie pierwsze organizacje obradowały w dużym gmachu Norweskiej Akademii Nauk, ok. 15 min. drogi pieszej od [Starego] Uniwersytetu, niemal w centrum Oslo. W budynkach tegoż Uniwersytetu (*Domus Media*, *Domus Bibliotheca* i *Domus Academica*, w salach obydwa pięter) odbywały się wszystkie inne sesje i obrady. (Warto tu zaznaczyć, że Oslo posiada także drugi, nowy ośrodek uniwersytecki z całym szeregiem nowoczesnych gmachów – tam też, w *Domus Theologica* mieści się Wydział Teologiczny ze specjalizacją nauk biblijnych, gdzie aż do rozpoczęcia kongresu IOSOT funkcjonował Sekretariat Kongresu. Ten nowy Uniwersytet znajduje się jednak w znacznej odległości od centrum Oslo, w dzielnicy Blindern).

Uroczysta sesja inauguracyjna IOSOT miała miejsce w dużej auli uniwersyteckiej przy Karl Johansgate (Universitetsplasse) w niedzielę 2 sierpnia o godz. 19. Uczestnicy wysłuchali najpierw powitalnego koncertu, na który złożyły się wspaniale wykonane utwory E. Griega (†1907), zwłaszcza Sonata for Violin and Piano No. 2 in G-Major, Op. 13. Słowa powitania wygłosił najpierw rektor uniwersytetu Oslo, a następnie sekretarz IOSOT, prof. Arie van der Kooij (Leiden) zaznaczając, że jest to w tym kończącym się wieku i tysiącleciu ostatni kongres naszej Organizacji, na który zgłosiło swoje przybycie i udział z górą 500 biblistów z całego świata. Wykład inauguracyjny poświęcony czterem wybitnym norweskim biblistom i orientalistom (J.A. Knudtzon, S. Mowinckel, I.P. Seierstad i A.S. Kapelrud), wygłosił prezydent IOSOT, prof. M. Saebø. Jak zazwyczaj, sesje przedpołudniowe jako plenarne, w auli, poświęcone były referatom głównym z udziałem wszystkich uczestników, popołudniowe natomiast referatom krótszym (*Short papers*), wygłaszanym równolegle w różnych budynkach i salach uniwersytetu.

Główny referat w poniedziałkowej sesji przedpołudniowej wygłosił prof. Kirsten Nielsen (Dania) pt. *Intertextuality and the Hebrew Bible*, po czym odbyła się dyskusja panelowa na temat *Intertextuality and the Pluralism of Methods*. W dyskusji tej uczestniczyli (zasiadający za stołem prezydiatnym) następujący profesorowie: J. Barton (Oksford), M. Fishbane (Chicago), Antoon Schoors (Louvain), J.L. Skaja SJ (PIB, Rzym), T. Veijola (Helsinki) i Patricia K. Tull (Kentucky). Głos zabie-

rało także szereg innych uczestników z auli. Wieczorem pierwszego dnia Kongresu prof. B. Halpern (Pennsylvania University) omawiał wykopaliska w Megiddo przedstawiając bogatą dokumentację zdjęć – przeźroczy.

We wtorek 4.08 w ramach *Main Programme* przedłożono cztery referaty: B. Becking (Utrecht), *A Plea for a Historical Critical Study of the Old Testament*; Avi Hurvitz (Jerozolima), *Can Biblical Texts be Dated Linguistically? Chronological Perspectives in the Historical Study of Biblical Hebrew*; S. Norin (Uppsala), *Onomastik zwischen Linguistic und Geschichte*, i Ch. Schäfer-Lichtenberger (Heidelberg), *Die Funktion der Soziologie im Studium des AT*.

W środę, 5 sierpnia *main lecture* przedłożył Peter Machinist (Harvard), *The Crisis of History in the Study of the Hebrew Bible*, poczym odbyła się dyskusja panelowa, której przewodzili: Ernst A. Knauf (Berno), Pierre Briant (Tuluza), D. Edelman (James Madison University), A. Kuhrt (Londyn), I.W. Provan (Vancouver) i Thomas L. Thompson (Kopenhaga). – W wieczornym wykładzie Mark S. Smith z USA omawiał szeroko znaleziska z Ras Shamra, ich rolę, oraz aktualny stan studiów ugarckich.

W czwartek, 6.08 w ramach *main lectures* przedstawiono następujące referaty: Gr. Auld (Edynburg), *The Deuteronomists between History and Theology*; G.T. Sheppard (Toronto), *Biblical Wisdom Literature at the End of the Modern Age*; E. Zenger (Münster), *Psalmenforschung nach H. Gunkel und S. Mowinckel*, i Emile Puech OP (Jerozolima), *Qumran et le texte de l'Ancien Testament*. W piątek, 07.08 w ostatniej sesji przedpołudniowej wygłoszono – z uwagi na kończący cały kongres Business Meeting – tylko dwa referaty: Mark Brett (Melbourne), *The Future of Old Testament Theology*, i Otto Kaiser (Marburg), *Die alttestamentliche Wissenschaft am Vorabend der Jahrhundertwende*.

Krótsze referaty (Short papers), wygłaszane w godzinach popołudniowych w licznych salach gmachów uniwersytetu podzielone były na szereg działów. W ramach tychże działów podam ważniejsze tematy.

I. Teksty i tłumaczenia:

1). Przedstawiciel zespołu wydającego *Biblia Hebraica Quinta* (BHQ) (Stuttgart), omówił opublikowany już fascykuł *Megilloth*; 2). E. Tov (Jerozolima), zapoznał nas ze stanem prac nad krytycznym wydaniem Biblii opracowywanym przez Uniwersytet Hebrajski w Jerozolimie (dotąd wydano całą Księgę Izajasza i Jeremiasza). 3). Moshe Florentin (Tel Aviv) zwrócił uwagę na różnice między tradycją Samarytańską a Masorecką odnośnie do Pięcioksięgu.

II. Język hebrajski i j. pokrewne:

D. Talshir (Beer Szeba) omówił oznaczanie dnia miesiąca w hebrajszczyźnie biblijnej, E. Dafni (Ateny) – problematykę zwrotu *min-nefesz we 'ad-basar* (np. Iz 10, 18), Mats Eskhult (Uppsala) – stan językowy Księgi Rut i Estery, a Ph. Davies (Sheffield) – przesłanki sceptycyzmu odnośnie do kryteriów A. Hurvitz datowania tekstów biblijnych w oparciu o ich język hebrajski. D. Toshio Tsunura (Tokio) mówił na temat *Scribal Errors or Phonetic Spellings?* (na przykładzie Księgi Samuela), W.F.

S melik (Kampen, Holandia) *The Use of hizkir bešem* (w hebrajszczyźnie klasycznej), J. Josten (Strasburg), *The Use of Yiqtol (long form) with reference to Past Actions in Biblical Prose*; T. Muraoka (Japończyk wykładający w Leiden), *Semantics of Ancient Hebrew Database – new directions in Hebrew Semantics*; J.K. Aitken (Cambridge), *Studying curses as a semantic field*; B. Nikolic (Belgrad), *Translations of Hebrew colour terms in the Septuagint*.

III. Księgi historyczne i historiografia:

A. Abela (Malta), *A Redactional Principle within the Primary History?*; J. Neumann (Radebeul, Niemcy), *Die Datierung der dtr. Weltgeschichte (Gen, Ex-Erzählugen, dtrG) aufgrund zeitgeschichtlicher Anspielungen*; H.N. Rösel (Haifa), *Gehören die Bücher Josua – Richter – Samuel zu einem einheitlichen Geschichtswerk?*; B. Van Putten (Utrecht), *On Royal Death and Dying. A neglected feature in Dtr Research*; H. Aaloes (Louvain), *The „Angel of YHWH” in Ex 23:20–33 and Jg 2:15. A clue to the „Deuteronomist/ist/ic” Puzzle?*; Th. Ch. Römer (Lozanna), *Dt 34 zwischen Pentateuch, Hexateuch und deuteronomistischem Geschichtswerk*; G. Braulik (Wiedeń), *Die „Sippenhaftung” in Ez 18:20 und Dtn 24:16*; J. van Seters (Carolina), *Divine Encounter at Bethel (Gen 28) in the Composition History of the Patriarchal Stories*; R. de Hoop (Kampen), *„Then Israel bowed himself...” (Gen 47:31)*; B. Lemmelijn (Louvain), *The Character of and the Relation between the Layers „J” and „P” in Ex 7:14–11:10*; J.H. Kroeze (Pld. Afryka), *The Second Commandment – a Translation of Mercy and Justice*; L. Hana (Norwegia), *The Principles of Leviticus*; J.A. Wagenaar (Utrecht), *The Cessation of Manna – Editorial Frames for the Wilderness Wandering in Ex 16:35 and Jos 5:10–12*; Ch. Nihan (Lozanna), *(Dis)composing the Origins of Israelite Kingship: 1 Samuel 10:17–27*; S.L. McKenzie (Memphis USA), *Why David did not build the Temple according to Dtr*; Z. Talshir (Negev), *The Reign of Solomon in the making. Pseudo-Connections between 3 Kg and Chronicles*; J. le Roux (Pretoria), *The Idea of Israel’s History*; Z. Kallai (Jerozolima) *Biblical Historiography and Literary History*; Ch. Beeg (Waszyngton) *The Gibeah Incident (Jg 19) according to Josephus and Pseudo-Philo*.

IV. Księgi Prorockie:

Ks. Bernard Wodecki SVD (Pieniężno), *„Zion shall be redeemed by mišpat and sedāgāch”, Isaiah 1:21–27*; W.J. Wessels (Pretoria), *Nahum, an uneasy expression of Yahweh’s power*; P.D.F. Strijdom (Fort Hare) *Was Amos revolutionary?*; M. Nissinen (Helsinki), *What is Prophecy? Terminological, Historical and Ideological Considerations*; M.A. Sweneey (Claremont, Kanada), *Jacob and Aram in Hosea 12*; G. Fischer (Innsbruck), *The Relationship between 2 Kg 17 and the Book of Jeremiah*; R. Nurmela (Pargas, Finlandia), *The „Foreigners” of Ez 44:7–9*; Ch. Schroeder (Hamburg), *Isaiah’s Commission to proclaim the „Strange Work of YHWH”. Is 6:9–10 read in the context of Is 28:9–13 and 8:14*; N. Mendeki (Wiedeń), *Stammt das sog. Buch Deuterojesaja aus der Makkabäerzeit?*; K. Joachimsen (Oslo), *The „Former things” in Is 40–55*; H.G.M. Williamson (Oksford), *The Messianic Figure in Is 61:1–3*.

V. Poezja hebr. i Księgi dydaktyczne:

T. Fenton (Haifa), *Structural and other considerations regarding „structural” analysis – the case of Ps 77*; R.D. Salters (St. Andrew), *Perceiving patterns in Lam 1*; Th. Pola (Tybinga), *The Structure of Ps 137*; J. Krašovec (Ljubljana), *Recompense and retribution in Ps 37*; Ch. Levin (Monachium), *Ps 136 als zeitweilige Schlussdoxologie des Psalters*; M. Lubetski (Nowy Jork), *The beautiful black beloved in Sg 1:5–6*; E. Hartley (USA), *God, Freedom, Suffering and Justice in Job 38–39*; J. Althann (PIB Rzym), *Job’s silence and the function of Elihu*; A. Vonach (Innsbruck), *Das Dilemma der Vergänglichkeit bei Kohelet*; R. Fidler (Haifa), *Qohelet 5:1–7 and „The House of God”*; S. Cheon (Płd. Korea), *Anonymity of the Wisdom of Solomon*.

VI. Teologia biblijna:

A. Shapira (Bar-Ilani, Ramat-Gan), *Old Testament Theology and anarchism*; L. Yofee (Edynburg), *Ancient Philistine Monotheism?*; M. Oeming (Heidelberg), *Die „Nicht-Abweich-Formel” als Ausdruck des entstehenden Bewußtseins von Kanonizität im 6. Jh. v. Chr.*

VII. Interpretacja:

M. Augustin (Rostock), *Hiob-Rebell gegen Gott und sich selbst*; Ch. Conroy (Rzym, Gregorianum), *The Tübingen Theologian J.S. Drey and the Beginnings of modern Catholic Interest in Biblical Theology*; H.A. McKay (Lancashire), *The Book of Esther and the Festival of Purim*; L. Jonker (Płd. Afryka), *Communities of Faith as Texts in the Process of Biblical Interpretation*; E. Scheffler (Pretoria), *The Late Dating of the OT – some remarks*; D.J.A. Clines (Sheffield), *From Copenhagen to Oslo – What has (and has not) happened at IOSOT*.

IX. Qumran i epigrafia:

N. Golb (Chicago), *The „Qumran” Phylacteries and the Problem of Origin of the Biblical Manuscripts found in the caves*; Graham Davies (Cambridge), *A Samaritan Inscription with an expanded text of the Shema*; A. Lemaire (Paryż), *Ostraca araméens d’Idumée, géographie historique et traditions patriarcales*.

W sumie ogłoszono w Oslo 226 referatów i komunikatów.

Wieczorem 4 sierpnia miało miejsce – w bardzo miłej atmosferze – przyjęcie w nowoczesnym gmachu merostwa – zarządu miasta Oslo.

„Imprezą towarzyszącą” była – również doskonale zorganizowana – wycieczka statkiem po największym fiordzie Oslo w środę, 5 sierpnia, z obiadem na statku (smaczna, pieczona świeżo na statku ryba!).

Innego rodzaju imprezą były wystawy w gmachach Starego Uniwersytetu, zwłaszcza kolekcji Schøyen ze starożytnymi tabliczkami klinowymi z lat ok. 2000–1800 prz. Chr. (m.in. reliefy oryginalne ilustrujące współczesną wieżę Babel – *zikkurat*, fragment szumerskiego opowiadania o Stworzeniu, itp.), z papierusem zawierającym pre-Orygenesowy tekst Księgi Wj, z fragmentami zwojów z Qumran, starożytnymi fragmentami Biblii Hebrajskiej i Pięcioksięgu Samarytańskiego, z kodeksem Synaickim (*Zosimi Rescriptus*) z VI w., manuskryptami z genizy kairskiej i in.

Aż 18 liczących się w kręgach biblijnych Wydawnictw prezentowało w obszernych pomieszczeniach uniwersytetu swe najnowsze pozycje.

Każdy z uczestników przy zgłoszeniu w recepcji otrzymał sporządzoną w sposób bardzo praktyczny (przez Wydawnictwo J. Brilla z Leiden) teczkę zaopatrzoną swoim nazwiskiem i adresem, z dokładnym programem, biletem, mapami, przewodnikami i licznymi przydatnymi informacjami. Nowością programu – książki liczącej 200 stron było – oprócz dokładnie podanych referatów z miejscem i czasem ich prezentowania – zamieszczenie w osobnym dziale „Indices” omawianych w referatach miejsc biblijnych, alfabetycznego spisu autorów, indeksu rzeczowego (tematów, alfabetycznego wykazu prelegentów) z alfabetycznym zestawem wszystkich uczestników z dokładnymi ich adresami, z wykazem wszystkich „Advertisers and Exhibitors”, oraz mapami z dokładną lokalizacją gmachów i sal Uniwersytetu, w których miały odbywać się dane prelekcje. Streszczenia niemal wszystkich zgłoszonych wystąpień (*Abstracts*) umożliwiły im uprzednie zapoznanie się z tematyką i przygotowanie się do dyskusji, jaka potem po każdej referacie miała miejsce.

Na ostatnim posiedzeniu plenarnym w dużej auli (zdobionej obrazami E. Muncha, †1944 r.) kończącej swą kadencję prezydent odczytał telegramy gratulacyjne, zdał sprawozdanie z przygotowań do Kongresu, podsumował jego przebieg i podziękował wszystkim za wydatną współpracę. Sekretarz IOSOT ze swej strony podziękował ustępującemu prezydentowi i jego ofiarnemu sekretarzowi oraz całemu środowisku uniwersyteckiemu Oslo, omówił ważniejsze projekty i wydawnictwa Organizacji i krótko scharakteryzował dotychczasowych 16 jej kongresów. Z kolei prof. A. Sogin w imieniu większości uczestników zaproponował jako miejsce następnego (w 2001 r.) Kongresu IOSOT – Bazyleę, i profesora Ernesta Jenni z uniwersytetu Basel jako nowego prezydenta IOSOT. Propozycja została przyjęta z aplauzem. Prof. E. Jenni przyjmując wybór zaprosił wszystkich do Bazylei na pierwszy już w trzecim tysiącleciu Kongres IOSOT.

Pieniężno

Ks. BERNARD WODECKI SVD

Ks. Stanisław Pisarek

53. KONGRES SNTS (Kopenhaga 1998)

Doroczny międzynarodowy i międzywyznaniowy 53. kongres organizacji Studiorum Novi Testamenti Societas (Studiorum Novi Testamenti Societas, 53rd General Meeting – Copenhagen, Denmark, August 4–8, 1998) odbył się